This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Over dit boek

Dit is een digitale kopie van een boek dat al generaties lang op bibliotheekplanken heeft gestaan, maar nu zorgvuldig is gescand door Google. Dat doen we omdat we alle boeken ter wereld online beschikbaar willen maken.

Dit boek is zo oud dat het auteursrecht erop is verlopen, zodat het boek nu deel uitmaakt van het publieke domein. Een boek dat tot het publieke domein behoort, is een boek dat nooit onder het auteursrecht is gevallen, of waarvan de wettelijke auteursrechttermijn is verlopen. Het kan per land verschillen of een boek tot het publieke domein behoort. Boeken in het publieke domein zijn een stem uit het verleden. Ze vormen een bron van geschiedenis, cultuur en kennis die anders moeilijk te verkrijgen zou zijn.

Aantekeningen, opmerkingen en andere kanttekeningen die in het origineel stonden, worden weergegeven in dit bestand, als herinnering aan de lange reis die het boek heeft gemaakt van uitgever naar bibliotheek, en uiteindelijk naar u.

Richtlijnen voor gebruik

Google werkt samen met bibliotheken om materiaal uit het publieke domein te digitaliseren, zodat het voor iedereen beschikbaar wordt. Boeken uit het publieke domein behoren toe aan het publiek; wij bewaren ze alleen. Dit is echter een kostbaar proces. Om deze dienst te kunnen blijven leveren, hebben we maatregelen genomen om misbruik door commerciële partijen te voorkomen, zoals het plaatsen van technische beperkingen op automatisch zoeken.

Verder vragen we u het volgende:

+ *Gebruik de bestanden alleen voor niet-commerciële doeleinden* We hebben Zoeken naar boeken met Google ontworpen voor gebruik door individuen. We vragen u deze bestanden alleen te gebruiken voor persoonlijke en niet-commerciële doeleinden.

+ *Voer geen geautomatiseerde zoekopdrachten uit* Stuur geen geautomatiseerde zoekopdrachten naar het systeem van Google. Als u onderzoek doet naar computervertalingen, optische tekenherkenning of andere wetenschapsgebieden waarbij u toegang nodig heeft tot grote hoeveelheden tekst, kunt u contact met ons opnemen. We raden u aan hiervoor materiaal uit het publieke domein te gebruiken, en kunnen u misschien hiermee van dienst zijn.

+ *Laat de eigendomsverklaring staan* Het "watermerk" van Google dat u onder aan elk bestand ziet, dient om mensen informatie over het project te geven, en ze te helpen extra materiaal te vinden met Zoeken naar boeken met Google. Verwijder dit watermerk niet.

+ *Houd u aan de wet* Wat u ook doet, houd er rekening mee dat u er zelf verantwoordelijk voor bent dat alles wat u doet legaal is. U kunt er niet van uitgaan dat wanneer een werk beschikbaar lijkt te zijn voor het publieke domein in de Verenigde Staten, het ook publiek domein is voor gebruikers in andere landen. Of er nog auteursrecht op een boek rust, verschilt per land. We kunnen u niet vertellen wat u in uw geval met een bepaald boek mag doen. Neem niet zomaar aan dat u een boek overal ter wereld op allerlei manieren kunt gebruiken, wanneer het eenmaal in Zoeken naar boeken met Google staat. De wettelijke aansprakelijkheid voor auteursrechten is behoorlijk streng.

Informatie over Zoeken naar boeken met Google

Het doel van Google is om alle informatie wereldwijd toegankelijk en bruikbaar te maken. Zoeken naar boeken met Google helpt lezers boeken uit allerlei landen te ontdekken, en helpt auteurs en uitgevers om een nieuw leespubliek te bereiken. U kunt de volledige tekst van dit boek doorzoeken op het web via `http://books.google.com`

LANE MEDICAL LIBRARY STANFORD
2 45 0424 0532

Over „Tarikverat tidor"

Steiner, L.

R
615
J4
S8
1901
LANE
HIST

LANE

MEDICAL LIBRARY

SEAL OF THE LELAND STANFORD JUNIOR UNIVERSITY
SEMPER VIRENS
1885

HISTORY OF MEDICINE
AND NATURAL SCIENCES

AMERICAN BANK NOTE CO LITHO

OVER „TARIK OERAT TIDOR".

DOOR

Dr. L. STEINER.

Stadsgeneesheer te Soerabaja.

(*Overgedrukt uit het Geneeskundig Tijdschrift voor Ned.-Indië Deel XLI, afl.* 2).

BATAVIA

JAV. BOEKH. & DRUKKERIJ,

1901.

LANE LIBRARY

OVER „TARIK OERAT TIDOR".

DOOR

Dr. L. STEINER,

Stadsgeneesheer te Soerabaja.

Kort geleden hoorde ik, dat een der dwangarbeiders, die hier in het stadsverband werkzaam zijn, in staat was om zijne medegevangenen door drukken op den hals bewusteloos te maken, en dat het hem lukte, op die wijze bijna alle dwangarbeiders, die zich daartoe leenden, in slaap te brengen. Vermoedende dat het zich om een soort hypnose handelde, wenschte ik de zaak te zien; men vertoonde mij het volgende: De „operateur" ging achter den eveneens hurkenden patient hurken, plaatste de wijs- en middenvingers van beide handen aan weerszijden aan den hals van den patient even onder den hoek van de onderkaak, scheen met de vingers eenige oogenblikken in de diepte te zoeken en drukte dan tegen de wervelkolom. Spoedig begon de patient onrustig te worden, haalde diep adem, liet vervolgens het hoofd achterover vallen en scheen te slapen. Nadat zijn hals losgelaten was, bleef hij nog eenige oogenblikken in dezelfde houding, om dan verbaasd de oogen te openen als iemand die uit een droom wakker wordt. Bij een tweeden patient en bij een dokter Djawa, die zich daartoe leenden, lukte het kunstje dadelijk ook op de zelfde wijze.

De operateur — hij heet Pa Sainten en is afkomstig uit de dessa Djati Santoen in het Probolingosche — vertelde mij het volgende: Hij past dien handgreep sedert twee jaren toe en heeft in dien tijd vele lui in slaap gedrukt. Die slaap heeft

75618

in vele gevallen een weldadigen invloed. Hij helpt bij hoofdpijn, vermoeidheid, slapeloosheid. Daarna voelen zich de lui veel aangenamer en zij laten zich later gaarne een tweeden keer drukken. Nadeelige gevolgen zijn hem niet bekend; ook van onaangename verschijnselen onder het drukken, als onwillekeurig afgaan van urine of faeces, braken of dergelijke weet hij niets. Hij beschouwt de zaak als geheel ongevaarlijk en is gaarne bereid zich dadelijk daaraan te onderwerpen. Om de lui in slaap te krijgen moet men in de diepte onder de onderkaak een oerat zoeken, die daar klopt en op dien oerat drukken. De greep lukt niet altijd, vooral niet bij menschen met een dikken, korten hals. Hij heeft de kunst geleerd van een oom, die sedert overleden is, en die in zijne dessa een vermaard doekoen was. Hij meent, dat zij beiden tot nu toe de eenigen waren, die ze kenden. Nog wil ik vermelden, dat dat drukken met de veroordeeling van Pa Sainten geenerlei verband heeft. Hij is veroordeeld wegens diefstal.

Van den Dr. Djawa Moehamad Seman, een man die goed op de hoogte is van de inlandsche Geneeskunde, hoorde ik echter, dat de zaak onder de Inlanders veel algemeener bekend is, dan Pa Sainten meent. Op Madoera en op Muntok heeft hij veel daarvan gehoord en ook het in slaap drukken zien toepassen. Dikwijls schijnt het in verband met algemeene massage te worden gedaan. De menschen roemen de weldadige uitwerking daarvan bij hoofdpijn, vermoeidheid, slapeloosheid. Wanneer zij zich daaraan onderworpen hebben, laten zij het een volgenden keer gaarne herhalen. Zij noemen het „Tarik oerat tidor (1)"

Dat alles kwam mij belangrijk genoeg voor om er wat nader op in te gaan en om eenige proeven te nemen. Na-

---

(1) Oerat tidor schijnt dus de Carotis te heeten. Volgens Hyrtl heet deze slagader bij Celsus „Arteria somnifera". Deze overeenkomst van de nomenclatuur van onze Javaantjes met die van den ouden Romein is wel curieus.

tuurlijk geschiedde dit met de noodige voorzorgsmaatregelen. De personen werden eerst onderzocht en alleen zij die gezond waren, vooral een gezond circulatiestelsel hadden, werden daaraan onderworpen. De proeven geschiedden onder voortdurende contrôle van den pols, de respiratie en meestal ook van de pupillairreactie.

Wat de techniek betreft, zoo deed ik eerst als Pa Sainten: Ik ging achter den man zitten, omvatte zijn hals aan weerszijden en drukte met wijs- en middenvingers op de carotides internae. Deze methode heeft echter het groote nadeel dat men het aangezicht van den gedrukte niet ziet en de uitwerking van het drukken daarop niet kan vervolgen. Daarom veranderde ik spoedig van methode. Ik zit nu voor den man, leg mijne handen op de ongelijknamige zijden van zijn hals, zoek met de vingertoppen een steunpunt op de nekspieren en ga met de toppen der duimen iets achter en boven den hoek van de onderkaak in de diepte. De pulseerende carotis interna is meestal gemakkelijk te vinden. Nu leg ik de duimen zoo hoog mogelijk schuin, de toppen boven en binnen, voor de slagaderen en druk deze tegen de wervelkolom. Men hoeft niet buitengewoon sterk te drukken. Behalve wegens de gemakkelijker observatie verdient deze methode ook nog de voorkeur, omdat men met de duimen meer kracht heeft en het drukken gelijkmatiger en langer kan volhouden.

Mijne onderzoekingen werden gedaan aan dertig personen, waaronder twee vrouwen. Hieronder vond ik vier, op wie het drukken op de carotis geen duidelijke uitwerking had, en een, die blijkbaar simuleerde en dus buiten beschouwing blijft. Bij de anderen — zij hadden bijna allen een mageren hals — heb ik het volgende waargenomen.

Spoedig nadat ik met drukken ben begonnen, wordt de persoon onrustig, de ademhaling diep en frequent, en na korten tijd, dikwijls na een halve minuut, valt haar hoofd achterover en schijnt zij te slapen. De pols blijft daarbij

meestal onveranderd; bij uitzondering wordt hij wat verlangzaamd. Ook in de gelaatskleur en in de kleur der slijmvliezen van het hoofd valt dikwijls geen verandering waar te nemen. Nooit heb ik anaemie gezien. Waar de kleur veranderde, bestond zij eerder in cyanose en een enkele keer was de opzetting der venae van het hoofd zeer opvallend. De cyanose scheen mij bij voorkeur bij menschen met een korten, dikken hals voor te komen, bij wie het niet zoo gemakkelijk is, de carotis te vatten en te drukken. Bij de meeste personen treden min of meer uitgebreide clonische spiertrekkingen op, die een enkele keer vrij hevig en bijna verontrustend zijn. Deze trekkingen zijn soms algemeen, meestal min of meer geïsoleerd. Bij den een betreffen zij hoofdzakelijk de beenen, bij den ander de armen, bij een derde den hals en het hoofd. Bij één man was het zeer opvallend, dat alleen in den rechter arm een hevige clonus ontstond; overigens had ik den indruk, dat naar mate ik met mijne proeven vorderde en in het drukken van de carotis meer geoefendheid kreeg, de bewusteloosheid rustiger en de trekkingen zeldzamer werden. De pupilreactie bleef in vele gevallen onveranderd. Daar waar zij afwijkingen vertoonde bestonden deze eerst in opvallende schommelingen der wijdte (hippus), waarop soms een lichte dilatatie volgde. De reactie op licht bleef echter altijd bestaan. Nooit heb ik eene vernauwing der pupil waargenomen. Spoedig na het begin van het drukken wordt de persoon bewusteloos en gevoelloos. Zij antwoordt niet en reageert weinig of niet op knijpen en prikken, ook niet wanneer men een speld dwars door een huidplooi steekt. (Eén man kreeg na een speldeprik hevige clonische trekkingen). Bij één lijder konden wij een geïnflammeerden bubo openen zonder dat hij reageerde. Na het ontwaken wist hij daar niets van. Laat men den man, nadat men is opgehouden met drukken, rustig zitten, zoo blijft hij meestal eenige minuten slapen. Roept of schudt men hem, zoo wordt hij spoedig wakker en kijkt verbaasd rond.

Dikwijls verzekerden de lui gedroomd te hebben en vertelden vrij lange droomen. Van onaangename gewaarwordingen bij het ontwaken of daarna heb ik niets vernomen. De meesten waren gaarne bereid het drukken dadelijk te laten herhalen. Onwillekeurige urineloozing, defaecatie, braken of dergelijke is in geen geval voorgekomen. Pa Sainten heeft meermalen beproefd ook mij in slaap te drukken. Na korten tijd voelde ik een onaangenaam mierenkruipen in handen en voeten en werd ik benauwd. De voorwerpen werden onduidelijk voor mijne oogen. Volgens de getuigen moet ik zwaar geademd hebben en in het aangezicht sterk cyanotisch geworden zijn. Tot bewusteloosheid is het echter nooit gekomen. Ik heb een korten, dikken hals.

Alle mijne proeven waren van korten duur. Zoodra bewusteloosheid ingetreden was, werd met drukken opgehouden. Wel heb ik eenige personen achtereenvolgens twee en zelfs drie keeren bewusteloos gemaakt. Het is zeer wel mogelijk, dat bij proeven van langeren duur andere verschijnselen optreden dan hierboven zijn beschreven, vooral wat betreft den pols en de pupillairreactie.

Het is niet algemeen bekend, dat men door drukken op de carotides een mensch zoo gemakkelijk bewusteloos maken kan. Vele leerboeken, die over analoge toestanden uitvoerig handelen, zwijgen daarover. Zoo bij voorbeeld EICHHORST (Spez. Pathologie), OPPENHEIM (Nervenkrankheiten). In KAPPELER, (Anaesthetica, Cap. 1. p. 1) vindt ik het volgende: „Die „Assyrer, schreibt Caspar Hoffmann, comprimirten bei „Kindern die der Operation der Beschneidung unterworfen „werden sollten, die Halsgefässe, um sie dadurch gegen Schmerz „unempfindlich zu machen". Uitvoeriger bespreekt HOFMAN (Gerichtliche Medizin, 8e Auflage p. 496) de zaak. „Schon „ARISTOTELES erwähnt dass „quibus in collo venae apprehen„duntur insensibiles fiunt". Von neueren Aerzten (PARRY, „LEWIS, ROMBERG, TROUSSEAU) wurde die Compression der „Carotiden zur Coupirung des epileptischen Anfalles empfohlen

„und angewendet. Man beobachtete dabei Verdunkelung des
„Gesichtes, Schwindel, Betäubung, Ohnmacht, endlich Be-
„wusstlosigkeit und Zusammensinken. Gleiche Erscheinungen
„sahen KUSSMAUL und TENNER nach Compression der Caroti-
„den auftreten. FLEMMING constatirte an sich und anderen
„Personen, dass die Compression der Halspulsadern einen
„schlafartigen Zustand herbeiführe. Ferner fand SCHIFF dass
„die durch die Compression der Carotiden erzeugte Gehirn-
„anaemie als starker Reiz auf das Gefässsystem wirke und
„sowohl Blutdruck als Pulsfrequenz vermehre, und FILEHNE
„sah nach Compression der Carotiden das Cheyne-Stokesche
„Athemphaenomen auftreten. PILZ bemerkt, dass unter 600
„Fällen von Unterbindung der Carotis auf einer oder beiden
„Seiten bei 32 % Hirnerscheinungen auftraten und die Mor-
„talitätsziffer $33 \frac{1}{3}$ % betrug. Auch BERGMANN erwähnt
„solcher Folgen der plötzlichen Sistirung des Kreislaufes in
„der Schädelhöhle. Bei diesen Beobachtungen sehen wir
„schon nach Abschluss der Carotiden allein Hirnsymptome
„auftreten, noch mehr sind solche zu erwarten wenn, wie bei
„der Suspension, gleichzeitig auch die Jugularvenen comprimirt
„werden. Zufluss sowohl als Abfluss des Blutes zum und vom
„Gehirne wird dadurch mit einem Schlage unterbrochen und
„es ist dann, da das Gehirn bekanntlich ungemein fein auf
„Ernährungs- (Oxydations) störungen reagirt, natürlich und
„wohl begreiflich, dass alsbald Hirnerscheinungen, insbesondere
„Bewusstlosigkeit, auftreten müssen und zwar früher als sie
„bei einfachem Verschluss der Respirationswege eingetreten
„wären, da bei letzterem die Oxydationsprozesse im Gehirn
„secundär, hier aber primär aufgehoben werden. Dies wurde
„selbst wenn die Vertebralarterien und Vertebralvenen weg-
„sam blieben, der Fall sein, denn es ist klar, dass, wenn
„bei Compression der Carotiden gleichzeitig der Abfluss des
„Blutes aus den Jugularvenen gehemmt, ein Collateralkreis-
„lauf durch die im Caliber unverhältnissmässig schwächeren
„Vertebralgefässe nicht sofort sich etabliren kann, da ja früher

„das im Gehirn plötzlich abgesperrte und schnell hypervenös „werdende Blut verdrängt werden müsste. Es haben aber „überdies die Untersuchungen und Experimente von HABERDA „und RAINER ergeben, dass beim typischen Erhängen auch „die Vertebralarterien, und zwar in dem zwischen erstem „und zweitem Halswirbel gelegenen Stücke, comprimirt wer- „den, so dass dann eine vollständige Unterbrechung des „Kreislaufes im Gehirne stattfindet".

Onder het doen van mijne proeven drongen zich eenige vragen op, die ik nog kort zal bespreken.

Hoe zijn de verschijnselen, die het drukken op de carotides veroorzaakt, te verklaren. Van suggestie of hypnose kan, geloof ik, geen sprake zijn, want, druk ik op zij van de carotis op de wervelkolom, zoo treden geen verschijnselen op; druk ik bij dezelfde persoon onmiddellijk daarna op de carotis, zoo wordt zij bewusteloos. Dit experiment heb ik herhaaldelijk bij verschillende personen altijd met hetzelfde gevolg gemaakt. Indien de bewusteloosheid op suggestie berustte, zou dat niet zoo nauw luisteren; immers de lui weten niet precies waarop men drukt. Men denkt in de eerste plaats aan anaemie der hersenen tengevolge van het afsluiten der carotides. Doch bij nader toezien wordt het zeer onwaarschijnlijk, dat die verschijnselen op anaemie der hersenen, of, juister gezegd, alleen op anaemie van dat orgaan berusten. Het is bekend, dat de carotis interna en de vena jugularis in de diepte van den hals dicht bij elkander liggen en nauw aan elkander verbonden zijn. Bij twee autopsieën, waarbij ik hierop lette, kon ik mij overtuigen, dat het niet mogelijk is, door vingerdruk van buiten de carotis af te sluiten zonder tegelijk ook de jugularis plat te drukken, ja de jugularis zal vroeger impermeabel worden dan de carotis, omdat hare wanden dunner zijn en omdat de bloeddruk in de ader lager is dan in de slagader. Niet alleen door het dichtsnoeren van alle halsorganen tegelijk, zooals bij het ophangen, waarop de boven aangehaalde beschouwingen van HOFMAN betrekking

hebben, maar ook door het drukken op de carotides met de vingers zal het terugstroomen van het veneuse bloed uit de hersenen niet minder dan de toevloed van het arterieele bloed belemmerd worden, en dus zullen arterieele anaemie en veneuse hyperaemie samenwerken om de voeding en de functie der hersenen te storen en om abnormale verschijnselen te veroorzaken. De verschijnselen, die ik heb waargenomen, zijn niet in strijd met deze opvatting. Ik wijs op de cyanose van het aangezicht, die soms zeer opvallend was. Het zal wel niet mogelijk zijn, na te gaan welke verschijnselen in een bepaald geval op arterieele anaemie en welke op veneuse hyperaemie berusten, daar de symptomen der hersenanaemie en der hersenhyperaemie veel overeenkomst met elkaar hebben. Buitendien zijn mogelijk nog andere factoren mede werkzaam. De druk, dien ik op de carotis uitoefen, treft ook den nervus vagus en waarschijnlijk in vele gevallen ook nog het bovenste ganglion van den sympathicus. Hierdoor kunnen — vooral aan het hart en aan de pupil — nieuwe verschijnselen ontstaan, die het beeld nog gecompliceerder maken. Wij hebben hierboven gezien dat de symptomen, die bij verschillende personen waargenomen werden, onderling nog al verschilden. Bij den eene ziet men clonische trekkingen, bij den andere niet. De pols blijft meestal onveranderd, maar wordt soms verlangzaamd. Het is mogelijk dat, hetzij ten gevolge van individueele anatomische afwijkingen, hetzij door verschillen bij het drukken, bij de eene persoon meer het eene orgaan, bij de andere meer het andere in zijne functie gestoord wordt, en dat hierin de verklaring ligt van die verschillen. Doch ik ga liever niet verder op dit onzekere gebied in, en laat de beantwoording der vele vragen, die zich hier voordoen, gaarne aan mannen over, die door hunne kennis en door hunne hulpmiddelen daartoe beter bevoegd zijn dan ik.

Is dat drukken op de carotis niet gevaarlijk? De verschijnselen zijn soms bijna verontrustend. Met zekerheid zal men hier eerst na een groot aantal proeven kunnen antwoor-

den. Alleen het feit dat de Javanen, die hierin een niet geringe ervaring hebben, dat drukken dikwijls toepassen bij geringe stoornissen, als hoofdpijn en vermoeienis, en dat Pa Sainten, een specialiteit op dit gebied, dadelijk bereid was zich zelf daaraan te onderwerpen, bewijst, dat het in hunne oogen geheel onschuldig is. Wij kennen toestanden, die met het beeld dat ik boven beschreef, veel overeenkomst hebben, b. v. de syncope en de epileptische aanval, en wij weten dat deze toestanden op zich zelf bijna altijd ongevaarlijk zijn. Daarom geloof ik, dat het geen noemenswaarde gevaren met zich brengt, en dat tegen voorzichtige proeven, zooals die ik boven beschreef, geen bezwaren bestaan. Natuurlijk geldt dit alleen voor gezonde menschen. Dat het onverantwoord zou zijn, personen met een hartkwaal of met atheroom der arterien daaraan te onderwerpen, spreekt van zelf.

De derde vraag, die zich voordoet, is of wij hieruit nog iets te hopen hebben voor de behandeling van onze zieken. Wanneer men de lui na een halve minuut drukken zoo bewusteloos en gevoelloos ziet, komt men van zelf op de gedachte, ook deze narkose te bezigen voor het verrichten van pijnlooze operaties. Ik heb reeds hierboven vermeld, dat wij een geïnflammeerden bubo geheel pijnloos geopend hebben. Hieruit blijk, dat zij in gunstige gevallen voor kortdurende operaties bruikbaar is. Indien in een tijd, toen de aether- en chloroformnarkosen nog niet bekend waren, een geneesheer de chirurgen getoond had, hoe gemakkelijk de Javanen een mensch bewusteloos en gevoelloos maken, had hij ze stellig een grooten dienst bewezen, en het is opvallend genoeg dat, terwijl de zaak reeds in de oudheid bekend was, zij nooit in de chirurgie ingang gevonden heeft. Mogelijk had men geen goede techniek gevonden of hebben storende complicaties, als b. v. spiertrekkingen, van de verdere toepassing teruggehouden. Thans is de markt op dat gebied goed bezet en het kan twijfelachtig schijnen, of naast chloroform, aether, cocaine en Schleich ook nog voor deze

LANE LIBRARY

narkose een plaats is in de chirurgie. Als aanbeveling kunnen haar dienen de vlugheid, waarmee zij ingeleid en weder opgeheven wordt, wat voor de meeste chirurgen, die met hun tijd moeten woekeren, niet onverschillig is, en verder de afwezigheid van onaangename nawerkingen en het feit dat zij intreedt zonder dat vergiften in de circulatie moeten worden gebracht. Deze voordeelen zijn, dunkt mij, groot genoeg om verdere proeven aan te moedigen en ik zal bij eene andere gelegenheid mischien nog hierop terug komen.

Een ander gebied, waar mogelijk ook nog iets te verwachten is, zijn de stoornissen der hersenen, als hoofdpijn, duizelingen, slapeloosheid etc. Hier zijn ons de Javanen reeds voorgegaan. Ons arsenaal van betrouwbare middelen tegen deze stoornissen heeft nog zulke leemten, dat een aanwinst zeker niet ongewenscht zou zijn.

Doch alle deze verwachtingen zijn mogelijk illusies. De toekomst zal het leeren. In ieder geval was het interessant te vernemen, dat de Javaansche doekoens in staat zijn, om iemand door een druk op den hals in eenige oogenblikken bewusteloos te maken. Ook voor de gerechtelijke geneeskunde is de kennis van belang. Hoe licht kan niet een doekoen van die bewusteloosheid misbruik maken tot strafbare doeleinden.

Februari 1901.

LANE MEDICAL LIBRARY

This book should be returned on or before the date last stamped below.

H615H Steiner, L.
J4S8 Over "Tarik oerat tidor" 75618
1901

NAME | DATE DUE